

Теорії еліт в українській політичній думці

*Підготувала
Студентка 4-го курсу
Факультету соціології та
управління
Групи 3147-1
Грубась Вікторія*

*Теорії еліт представників
консервативної течії В.Липинського та
В.Кучабського*

В.Липинський

- Завжди існує приречена керувати меншість та аморфна більшість, яка, як правило, підпадає під вплив. Керівництво в перетворенні усякого пасивного, хоча й відмінного від інших, але часто національно несвідомого колективу в організовану, усвідомлюючу себе націю, і керівництво у створенні нових форм громадського життя вже усвідомленої нації скрізь і завжди виконує певна активна меншість, яка завдяки своїй моральній і матеріальній силі стає на чолі нації і утворює динамічні - матеріальні і духовні - громадські цінності, що потім переймаються і усвоюються пасивною більшістю нації, об'єднуючи її в один суцільний, усвідомлючий себе національний організм. Вирішальним чинником у процесі керівництва нацією мислитель вважав легітимацію аристократії.
- Управління державними і суспільними сферами здійснює аристократія - кращі представники усіх класів і станів: промислового (фабриканти, інженери, робітники); хліборобського (поміщики, селяни, сільські робітники); фінансового! купецького (всі, хто живе з обміну продуктами); комунікаційного (залізничники, шофери), інтелігенція.
- Такий принцип формування аристократії (правлячої еліти) В. Липинський називав класократією, яка також передбачала співпрацю всіх класів. Принципи класократії заперечували буржуазний парламентаризм як такий, що роз'єднує нації за партійними ознаками, соціалізм - за класовими ознаками і націоналізм - за етнічними ознаками.
- Національна аристократія має володіти двома основними прикметами, без яких вона не може існувати: матеріальною силою та моральним авторитетом.
- В.Липинський особливо підкреслював важливість процесу зміни еліти, або, як він стверджував, "постійного відновлення або заміни аристократії". Коли всередині якоїсь нації припиняється "оцей процес еволюційної регенерації аристократії", тоді під впливом мілітарного примусу наступає її радикальна зміна. Головна причина такої зміни полягає в тому, що розвиток матеріальної культури нації, який відбувається під керівництвом аристократії, у своєму розвитку випереджає або переростає політичні організаційні форми, що створені для нації владою діючої аристократії.

В.Кучабський

- Еліту В.Кучабський розумів як аристократичну верству, здатну розв'язати назрілі питання сучасності. Її поява можлива внаслідок зміни духовної суті народу.
- На думку вченого, високо розвинену духовну еліту можна сформувати тільки на засадах консерватизму, для чого необхідно підвищити освітній рівень молоді, відродити дух патріотизму, виховати усвідомлення рівності й спільності поляків і західних українців.
- Вивчаючи проблему лідерства, В.Кучабський пов'язував появу визначних осіб з відповідною історичною ситуацією, психічним станом нації. Він виділив три типи лідерів: пророчи, Богом натхненні постаті, героїчні реформаторські особистості й ті, що можуть очолити натовп, збурити його інстинкти, запалити на руйнівну стихію.
- В. Кучабський , найбільш придатною формою державного правління для України вважав монархію. Особливу роль у заснуванні монархічної держави в той період, на його думку, була покликана відіграти провідна верства, сформована з «людей військового духу і організації», з огляду на втрату іншими суспільними верствами здібностей і можливостей стати на чолі державотворення. Ця концепція, на формування якої не в останню чергу справило вплив те, що її автор сам був військовим, дістала назву «позитивний мілітаризм».
- Програма В.Кучабського містила в собі такі вимоги: подолання анархізму української еліти та її підпорядкування державним інтересам; підвищення освітнього рівня, насамперед молоді, відродження традиційних моральних цінностей; рекрутування нової еліти з представників різних верств суспільства; усунення декласованої інтелігенції від проводу в національному русі.

*Теорії еліт представників
націоналістичної течії М.Міхновського,
Д.Донцова і М.Шлемкевича*

М.Міхновський

- Романтичний націоналізм М.Міхновського виник у формі соціал-самостійництва - суміші незалежницьких ідей та віри в соціалістичний лад як єдино можливий для України устрій.
- Головною вадою українського визвольного руху вважав "брак націоналізму серед широкого загалу". Завдання-мінімум, поставлене перед українством М.Міхновським, - відновлення історичного легітимізму й повернення до умов Переяславської угоди 1654 р. - перебувало в річищі консервативної традиції та не мало реальних підстав для реалізації.
- Досягнення повної незалежності України мислитель вважав метою-максимумом. Він одним із перших висунув гасло "Україна для українців", яке стало невід'ємною ознакою українського інтегрального націоналізму. Рушійною силою майбутньої національної революції М.Міхновський визначив нову ("четверту") українську інтелігенцію.

- Романтичний націоналізм М.Міхновського виник у формі соціал-самостійництва - суміші незалежницьких ідей та віри в соціалістичний лад як єдино можливий для України устрій.
- Головною вадою українського визвольного руху вважав "брак націоналізму серед широкого загалу". Завдання-мінімум, поставлене перед українством М.Міхновським, - відновлення історичного легітимізму й повернення до умов Переяславської угоди 1654 р. - перебувало в річищі консервативної традиції та не мало реальних підстав для реалізації.
- Досягнення повної незалежності України мислитель вважав метою-максимумом. Він одним із перших висунув гасло "Україна для українців", яке стало невід'ємною ознакою українського інтегрального націоналізму. Рушійною силою майбутньої національної революції М.Міхновський визначив нову ("четверту") українську інтелігенцію.

Д.Донцов

- Д.Донцов співвідносить еліту з аристократією, “владною кастою”, яким властиві шляхетність, мудрість, сміливість, муж-ність. Він тлумачить еліту як ініціативну меншість, яка повинна розробляти, упроваджувати національну ідею, звернену до серця нації - її волі, та мобілізувати народ на боротьбу за цю ідею.
- Д.Донцов проголошував визначальним дух цієї верстви, який живить її, змушує діяти, допомагає бути твердою і невблаганною щодо себе самої, не піддаватися матеріальним спокусам, пристосуванню, ставити над усе поняття честі й обов’язку, безоглядно вірити у свою справу й у своє право [63]. До високої сили духу мислитель додає відчуття інакшості та вищості.
- Аналізуючи роль та місце еліт і вождів (провідників), Д.Донцов намагався застосувати своєрідну “теорію рис”, спираючись на таку точку зору, що відразу до провідництва у нас іде так далеко-ко, що всі групи охоче спихають його на плечі так званого “народу”, народ вирішить, народ нам вкаже... Маса потребує, щоб її провадити, і вона піде за тим, хто має в крові інстинкт провідництва, команди, хто має відвагу вказати дорогу і брати відповідальність за її правильність, хто без компромісу сформує свою ідею, і сформує її ясно, чітко і недвозначно: хто має виразне “так” і виразне “ні”! Тільки це імponує масі. Д.Донцов доводить, що без еліти, яка володіє визначеними незмінними якостями, об’єднання нації неможливе - у нації, де не постала така окрема, самосвідома провідницька група панує неподільно інстинкт отари.
- У роботі “ Дух нашої давнини” Д.Донцов виокремлював психологічні якості представників еліти. Джерелом формування еліти має бути прискіпливий відбір “ кращих людей” з усіх прошарків суспільства, а не лише з міфічного “демосу”, маси, класу, партії. Для Д.Донцова принциповою є суворість “ чистки”, “проціджування” як засобу відбору, завдяки чому має зберігатися духовна, моральна чистота, владна сила, могутність еліти. Як правило, наголошується на тому, що процес трансформації еліти тоталітарного режиму в еліту демократичної держави неодмінно супроводжувався змінами в психології еліти, такими, як викорінення почуття залежності.

М.Шлемкевич

- Тези Д.Донцова про ініціативну меншість у певному сенсі розвинув і інший західноукраїнський мислитель М.Шлемкевич.
- У праці «Провід і представництво» він зазначав, що успіх української національної революції залежатиме від того, чи вдасться сформувати національну провідну верству, яка б очолила й здійснила революцію.
- Цей провід (ініціативна меншість) водночас повинен був чітко сформувати національні ідеали, нову національну ідею, виступити як організуючий чинник народних мас. Тому в опрацюванні насамперед національної ідеології, політичної доктрини полягало головне покликання і призначення української еліти.
- Вона, вважав М.Шлемкевич, повинна була творчо підійти до власної історичної національної спадщини, не заперечувати і не відкидати її загалом, а взяти в неї кращі ідеї, думки й сформулювати єдину ідеологічну систему, яка б обґрунтувала національну революцію та наступне політичне життя «на основі спільних утверджень».

*Підготувала
Грубась Вікторія*